

FORT ORDONNANS

UITGAVE VAN KUSTVERDEDIGINGSMUSEUM 'FORT AAN DEN HOEK VAN HOLLAND'

Biber blijkt publiekstrekker

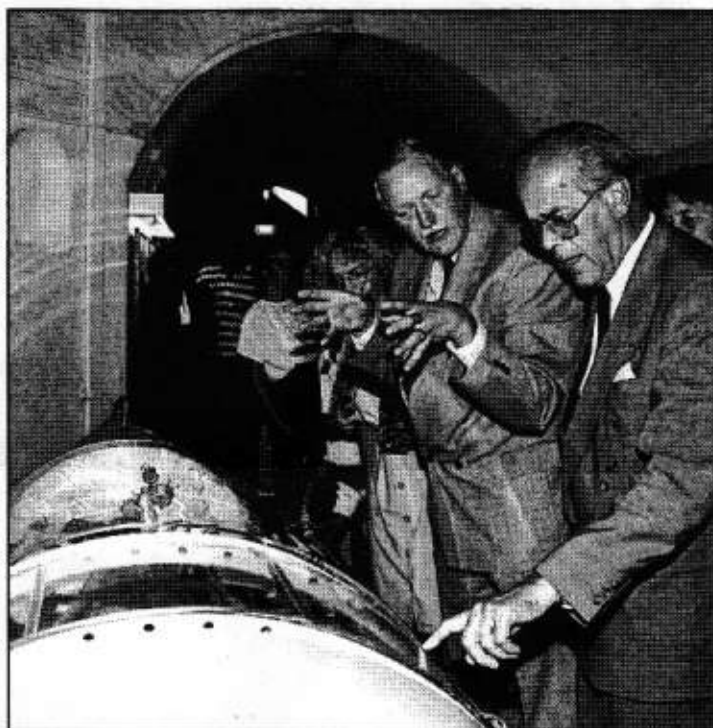
De Biber heeft de afgelopen maanden voor heel wat extra bezoekers gezorgd. Velen, die al vaker in het Kustverdedigingsmuseum een kijkje hadden genomen, kwamen nu weer terug om speciaal dit Duitse éénpersoonsduikbootje uit de Tweede Wereldoorlog te bezichtigen.

Anderen ontdekten dat het Fort ook nog heel wat meer te bieden heeft. Onder hen was wethouder J. v.d. Schalk van Rotterdam, die op 26 juni de Biber kwam onthullen. 'Het is te weinig bekend, dat het Fort er is. Het gebouw is, als je aankomt een totaal onverwachte verschijning', zei de wethouder, die de op dat moment zieke burgemeester Bram Peper verving. Peper was voor de presentatie uitgenodigd, omdat tijdens zijn werkbezoek aan Hoek van Holland op 10 juli 1991 het duikbootje officieel aan het museum was overgedragen.

De Biber werd op 15 mei 1990 uit de monding van de Nieuwe Waterweg opgevist. De torpedo en de mijn bleken nog op scherp te staan. Wethouder Van der Schalk verwonderde zich daarover: 'Dat na 45 jaar in zo'n klein, druk bevolkt land als Nederland zo iets nog letterlijk naar boven kan komen en dan in zo'n drukke vaarweg.' De Biber is door de vrijwilligers van het Fort volledig gerestaureerd. Zij hebben er veel tijd ingestoken. De wethouder stak zijn bewondering daarvoor niet onder stoelen of banken: 'Hoek van Holland mag zich gelukkig prijzen met de huidige bemanning van het Fort!'

Gigantische inzet

Ook voorzitter Wouters herinnerde nog even aan de enorme klus die de restauratie was. 'De Biber kon worden opgeknapt dankzij de hulp van vele sponsors, maar vooral dankzij de gigantische inzet van onze eigen mensen. Zij hebben er ontzettend veel tijd ingestoken. Hoek van Holland en het Fort kan trots op hen zijn.'

De Biber werd op 26 juni officieel als museumstuk gepresenteerd. Voorzitter Jan Wouters (m) vertelt wethouder v.d. Schalk (r) wat meer over het duikbootje. De Hoekse deelraadsvoorzitter mevrouw W. Doorn luistert mee.

Foto: Suthoff Pers - Aad v.d. Drift

Aantal diorama's wordt uitgebreid

Er liggen heel wat plannen klaar voor de komende maanden.

Zo zal het aantal diorama's worden uitgebreid. De Kamers

Als het museum in het voorjaar weer opengaat, zullen er weer meer diorama's te bezichtigen zijn.

Foto: Suthoff Pers - Ronald Stam

15, 16 en 17 worden als slaapzaal ingericht, waarbij één uit de vooroorlogse periode, één uit de oorlog en één van na de oorlog. In Kamer 33 komt een 'machinegeweerbunker'. Er wordt gebruik gemaakt van de bestaande afscheidingsmuur in deze kamer. Daar wordt het machinegeweer ingebouwd. Via een glazen wand kan de bezoeker straks in de bunker kijken, terwijl hij - als hij de hoek omloopt - kan zien hoe het er aan de buitenkant vroeger heeft uitgezien. Verder wordt er een kamer ingericht met onder meer kaarten en foto's, waarmee de lucht-oorlog boven Hoek van Holland tijdens de bezetting in beeld wordt gebracht.

INHOUD

2

Oudgediende den Harder: 'het eten was best'

3

Marva's hebben het 'heerlijk' gehad

4

Even terug in de tijd met Citroën-oldtimers

VVV-rondleidingen deze zomer een groot succes

De rondleidingen, die deze zomer in samenwerking met de VVV Hoek van Holland speciaal voor toeristen zijn gehouden, waren een enorm succes. Zowel in juni, juli als augustus kon via de VVV op de dinsdag- of donderdagmiddag een kijkje worden genomen in het Kustverdedigingsmuseum. En alle rondleidingen waren elke keer weer volgeboekt met zo'n zestig tot tachtig bezoekers! Ook via het

Jeugdpasspoort Rotterdam kwamen honderden voornamelijk jonge bezoekertjes op het Fort af. 'Ja, dat heeft ontzettend goed gelopen', blikt een tevreden voorzitter Jan Wouters terug. Ook tijdens de Open Monumentendag in september had het 'Fort aan den Hoek van Holland' bepaald niet te klagen over bezoekers. In totaal kwamen er 276 personen naar de Stationsweg!

IN MEMORIAM

De Werkgroep Oud-Gedienden heeft de volgende kennisgevingen van overlijden ontvangen:

P.A.J. v.d. Caay, ltg. 1928
Reg. Kustart. - overleden 21 maart 1993

L. v.d. Eijk, ltg. 1936 Reg. Kustart. - overleden 1 juli 1993

J.L. Boekestein, ltg. 1939
Reg. Kustart. - overleden 19 juli 1993

Het bestuur en de werkgroep wensen de nabestaanden veel sterkte toe met het verwerken van dit verlies.

Oud-gediende Gijs den Harder:

'Het eten was best'

Hij was 20 jaar toen hij zich op 2 november 1938 moest melden in het Fort in Hoek van Holland. Voor Gijs den Harder was het in feite om het hoekje van de deur, want hij woonde in 's-Gravenzande. 'Het was mazzel dat ik naar De Hoek kon', zegt hij nu 55 jaar na dato.

Het Fort was, na een reorganisatie van het leger in 1927, de laatste elf jaar alleen bemand geweest door een adjudant der Genie en een detachement Politietroepen. Wegens dreigend oorlogsgevaar werd op 29 maart 1938 het Fort weer bemand door de 4e schoolcompagnie, Regiment Kustartillerie. Op 1 november werd de bemanning van het Fort verdubbeld. Een dag later moest Den Harder opkomen. 'Onze lichte bestond hoofdzakelijk uit Rotterdammers. Daarnaast waren er nog enkele Vlaardingens en wat Westlanders. Wij waren de eersten, het ging om 122 man, die hier weer werden opgeleid.'

De heren waren in het Fort gehuisvest. 'Ik zat in Kamer 15. Tijdens de opleiding sliepen we er met z'n tienden. Tijdens de mobilisatie werd dat uitgebreid tot 20 man. Je lag dan twee hoog.'

Sportief

De soldaten moesten vooral leren de kanonnen, die in de duinen stonden opgesteld, te bedienen. 'Maar voor het gewerschieten moesten we naar de schietbaan in Monster lopen. We hadden een heel sportieve luitenant, een echte sportman. Die liet ons de helft van die 8 km in marstempo afleggen...'

Oud-gedienden kunnen in het museum ook vele tastbare herinneringen aan de tijd van toen terugvinden.

FOTO: SUTHOFF PERS - RONALD STAM

Na de opleiding werd het allemaal wat minder streng. Hij mocht zelfs thuis gaan slapen. Zijn toenmalige vriendin en huidige echtgenote kwam hem vaak 's avonds ophalen om dan samen op de fiets naar 's-Gravenzande te rijden.

De dienstdienst was in die tijd officieel 11 maanden. Den Harder moest echter 18 maanden dienen. Dat had alles te maken met de mobilisatie.

Aan de huisvesting veranderde tijdens Den Harder's dienstdienst het één en ander. 'Tijdens de voormobilisatie al sliepen we in een tentenkamp in de duinen. In de winter werden we overgebracht naar een school, die ove-

rigens al lang geleden is afgebroken.'

De verdiensten waren niet echt om over naar huis te schrijven. 'We kregen f1,20,- per week en daar moest je dan 'knap' voor in de houding gaan staan.' 'Waren er ruiten of borden gebroken, dan kreeg je maar f0,80,-'

Extra's

Van dat kleine beetje geld moest ook de trein- of buskaart naar huis betaald worden. Maar ook als de mannen eens een keer wat extra's wilden kopen, moest dat van dat bedrag. En bij dat extra's moet gedacht worden aan wat lekkers. 'Het

eten was best', verzekert Den Harder, 'maar lekkere dingen moest je zelf meebrengen.' Mevrouw Den Harder: 'Ja, krentenbrood met jam bijvoorbeeld.' Het was eigenlijk heel gewoon, dat in die tijd ouders van dienstplichtig militairen financieel bijsprongen.

Tijden veranderen. Ook iemands blik op een bepaalde periode kan veranderen. Mevrouw den Harder: 'Zo hij vroeger zo gemopperd heeft op z'n diensperiode, zulke leuk herinneringen weet hij nu naar boven te halen...'

Den Harder is inmiddels zelfs toegetreden tot de werkgroep oud-gedienden!

'Ik wist niet dat de matrozen hier ook sliepen'

Marva's hebben het 'heerlijk' gehad

Na de Tweede Wereldoorlog was het Fort het domein van de Koninklijke Marine en het Korps Mariniers. Ook de Marva's deden hun intrede. Mieke Chandler-Stoltz was één van hen. Voor de reünie van 12 juni was zij speciaal overgekomen uit haar huidige woonplaats, het Engelse Heston. Ze kijkt met veel plezier terug op haar Hoekse periode.

In eerste instantie was zij van mei tot augustus 1948 telefoniste in het Fort. Daarna werd zij overgeplaatst naar Amsterdam. Maar De Hoek was veel leuker... Op eigen verzoek keerde zij in 1949 terug om pas met haar werk hier te stoppen, toen het Fort officieel 'opgedoekt' werd. 'Daarna ben ik naar Den Helder gegaan.'

'Ik heb het heerlijk gehad', blikt zij terug. De telefooncentrale, gesitueerd direct bij de ingang van het Fort, werd 24 uur per dag 'bevrouwd' door de Marva's. Het was ook het enige stuk Fort dat zij mochten betreden. De rest was voor hen verboden gebied. Pas nu, in 1993, is zij er achter gekomen dat de matrozen destijds ook in het Fort sliepen. 'Dat heb ik echt nooit geweten...' De Marva's mochten best wel uitgaan met de matrozen, maar voor de rest was het beter als ze maar niks wisten.

De Marva's moesten zich houden aan bepaalde voorschriften wat het uiterlijk betreft. 'Ons haar moest kort zijn. We mochten wel wat make-up gebruiken, maar zoals tegenwoordig, nee dat was voor ons verbo-

In totaal kwamen er zaterdag 12 juni 109 personen naar de reünie voor oud-gedienden van de Kon. Marine en het Korps Mariniers. Het werd een groot succes. Aan het na afloop door de Werkgroep georganiseerde etentje in het Chinees-Indisch restaurant 'Ocean City' hebben totaal 53 personen deelgenomen. Het werd een feestelijke afsluiting van een bijzondere dag. FOTO: SUTHOFF PERS - AAD v.d. DRIEF

den.' Rondom het Fort was destijds een zgn. 'transit-camp' voor Engelse militairen ingericht. 'Dat was hartstikke leuk. We werden weleens voor feestjes uitgenodigd', herinnert mevrouw Chandler zich.

Engeland

Na haar overplaatsing bleef zij niet lang meer bij de Marva's. In oktober 1951 vertrok zij naar Engeland om daar verpleegster te worden. Zij trouwde met een Engelsman, bouwde er een gezin op en - zoals ze in nog steeds perfect Nederlands vertelt - kwam in 1991 voor het eerst in het Fort terug. 'Toen was er net een reünie van de Landmacht. In 1992 ben ik voor het eerst naar de Marine-reünie gegaan. Dit jaar heb ik ook weer het vliegtuig gepakt om naar de oud-gedienden dag te komen.'

Veel oud-bekenden kwam ze niet tegen. Wel was er mevrouw J.W. Dorreboom - 'Puck' werd ik genoemd - die van mei 1946 tot oktober 1947 als telexiste aan het Fort verbonden was.

Mevrouw Dorreboom heeft ook zulke goede herinneringen aan het Fort. Zij herinnert zich vooral nog de gezellige feestjes. 'Het was allemaal nog niet zo gereguleerd als nu. Het was

een periode die ik voor geen goud had willen missen.'

'Ik was telexiste. Wij zaten in het pand bij de haven. Nummer 65 was het. Het bestaat nog steeds.'

Net als mevrouw Chandler heeft ook mevrouw Dorreboom nog geslapen in het witte pand aan de Stationsweg, wat nu woonhuis is. Later was zij met haar collega's ondergebracht in de 'Lichtboei' ('Brulboei' noemden wij het') aan de Hoekse Brink, waar nu flats zijn gebouwd.

Mevrouw Dorreboom kwam na haar Hoekse periode als Marva in Indië terecht - haar grote wensdroom.

Maar malaria werd de spelbreker. Ze heeft er twee jaar gewerkt. 'Helaas was ik de helft van de tijd ziek.'

Later is zij gaan werken op het Ministerie van Defensie in Den Haag en kwam als van oorsprong Amsterdamse terecht in Voorburg waar ze nu nog woont.

Verrassing

De gezellige sfeer op de reünie was voor haar een verrassing. 'Ik dacht, ik blijf heel even. Maar nu kom ik ineens mensen tegen waar ik wel contact mee had, maar die ik nog nooit persoonlijk heb ontmoet. Leuk hoor.'

FORT ORDONNANS

Uitgave van de stichting 'Fort aan den Hoek van Holland', beheerder van het Nederlands Kustverdedigingsmuseum, Stationsweg, Postbus 9, 50 AA Hoek van Holland. Telefoon 01747-82898.

Voorzitter: Jan Wouters

Redactie: Marijke Brabander
Vormgeving: Koos Jeremiasse

Hé lekker stuk...

'We hadden een rondleiding. Komen ze op een gegeven moment aan, op de fiets, blijken de meesten lichtelijk 'aangeschoten' te zijn. Er waren ook behoorlijk wat dames bij en die hadden de grootste lol. Toen ze kennis maakten met Jaap, die ze zou rondleiden, was het meteen van: hé moppie, lekker stuk. Jaap kreeg meteen zo'n boeihoofd. Ach, wat heeft die man het slecht gehad... Hebben we hem ook nog gezegd - en dat was helemaal niet waar - dat Jan Wouters er stiekem tussenuit was geknepen, omdat hij wist wat er zou komen. Jaap had het niet meer... Toch was hij ergens ook wel blij, want de inkomsten bleken prima te zijn geweest.'
(Een aantal - nog steeds - gniffelende mede-rondleiders).

Vreemd...

'Het is toch vreemd... Heel wat Westlanders hebben hier in het Fort gediend. Maar op zo'n reünie zie je er maar weinig.

Waarom ze niet komen? Ik heb geen idee.

Je zou toch zeggen, het is vlakbij huis, ik ga even een kijkje nemen.'

(Een Westlandse oud-gediende).

VIP in Leger en Wapenmuseum

In het Koninklijk Nederlands Leger- en Wapenmuseum Generaal Hoefer te Delft, waarmee het Kustverdedigingsmuseum officieel een samenwerkingsverband heeft afgesloten, is sinds half augustus een VIP geopend. VIP staat voor Veteranen Informatie Punt.

Veteranen, die hebben gediend onder oorlogsomstandigheden kunnen met hun vragen terecht bij het Legermuseum. Dat geldt ook voor hun familie, voor hulpverleners of wetenschappers.

Terug in de tijd...

De perfect onderhouden Citroëns waren enkele uren te bezichtigen op het voorterrein van het Fort.

FOTO: WESTLANDS FOTOBUREAU

Ooit was het Fort volledig bemand. Je hebt er in feite niet zoveel fantasie voor nodig om de soldaten de hoge houten trap op te zien lopen richting Stationsweg, waarachter het befaamde vestingwerk verscholen lag. Verkeer was er niet of nauwelijks. De eerste auto's, die voorbij tuften, waren ongetwijfeld een bezienswaardigheid waarover door de manschappen nog dagenlang gesproken zou worden. Zou er ook een Citroën bij geweest zijn? Wie het weet, mag het zeggen... Zeker is wel, dat de huidige 'manschappen' van het Fort -voor zover aanwezig- vol bewondering

waren voor de tientallen old-timers, die zaterdag 18 september voor het Fort voor korte tijd gestald werden. Terwijl de eigenaars, verenigd in de Patan-club, hun ogen uitkeken op datgene wat het Kustverdedigingsmuseum binnen haar poorten verzameld had, kwamen heel wat Westlanders even langs het museum om de auto's te bewonderen. Zij gingen op hun beurt weer even terug in de tijd.

De aanwezige Citroëns dateerden uit de periode 1919 - 1935. Ze waren stuk voor stuk perfect gerestaureerd en natuurlijk glimmend gepoetst.

Mooisten

'We hadden ooit een rondleider, die als er een grote groep binnenkwam, meteen zei van: de dames gaan met mij mee. Waren er heel veel vrouwen bij, dan presteerde hij het om er de mooisten uit te halen en die mee te nemen...'

(Lekkere Fort-roddel).

Zilver klompje als dank

'Toen ik hier als Marva gelegerd was, kreeg de KLM een vliegtuigongeluk vlak voor de haven van Hoek van Holland. Wij als telefonistes in het Fort waren hier nauw bij betrokken. Wij zorgden voor de verbindingen. Als dank kregen wij van de KLM een zilveren klompje aan een kettinkje en een persoonlijk dankbriefje van Plesman. Helas heb ik het klompje verloren.' (Mieke Chandler, oud-Marva).

Altijd anders

'Ik heb nu al vele keren een rondleiding door het Fort mee-gemaakt. Maar het verveelt nooit. Het is elke keer weer anders. En dat komt vooral door degenen die de rondleiding verzorgen. De een weet alles over Hoek van Holland tijdens de Tweede Wereldoorlog en vertelt daar uitgebreid over. De ander kan alles uitleggen over wapens. En zo heeft iedere rondleider of -leidster een eigen verhaal.'

(Eeffe Drost, directeur VVV Hoek van Holland).

Forteritus.

'Forteritus? Ja daar heb ik ook last van. Waar de een als hooftvoetbal heeft, is het voor mij het Fort.'

(Louis Blonk, een van de vrijwilligers).

Moeilijk...

'We hebben hier oud-gedienden gehad, die zich hadden aangemeld voor de reünie, maar die nooit verder zijn gekomen dan de trap. Dan stonden ze daarboven, dan keken ze naar beneden en maakten meteen rechtsomkeer. Waren het slechte herinneringen? Angst voor het verleden? Geen idee. Ze wilden er niet over praten.'

(Een van de organisatoren van de reünies van oud-gedienden).

Toch wel...

'Mijn vader was officier bij de Landmacht. Hij zei altijd: mijn dochter gaat het leger niet in. Maar ik dacht; ik krijg m'n zin wel.'

(Mieke Chandler, die direkt na de Tweede Wereldoorlog als Marva in het Fort gelegerd was).

REÜNIES

Inmiddels zijn de data bekend, waarop de reünies c.q. oud-gedienden dagen in 1994 worden gehouden:

Zaterdag 14 mei

Reünie voor oud-gedienden van de Kon. Landmacht

Zaterdag 28 mei

Reünie voor oud-gedienden van de Kon. Marine en Korps Mariniers.